

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisni se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Deželni zbor kranjski.

Bela Ljubljana je nam Slovincem središče in osrčje vsemu narodnemu življenju. Ona je najvažnejše mesto za nas pa tudi čedalje bolj vredna te imenitne prednosti. Uže njena lega sredi najkrepkejše slovenske dežele je kaj vreda. Vrhu tega je pozidana sredi rodovitne planjave, obrobljene od veličastnih gora in zadnji čas se širi, narašča in razteguje na vse strani, najbolje proti Rožniku in Poljanam, Šiški in železnici. Naposled prebiva v njej slovenski rod v ogromnej večini, ki čedalje čvrsteje otrasa raz sebe nadležno tujstvo. Ulice kažejo slovenske na pise, pomestu slišimo malo nemški, največ slovenski, kar se od leta do leta bolj pozna. Vkljub raznim naporom je slovenski narod ondi po lastnih močeh, po lastnem prizadevanju toliko prodril, da smemu belo Ljubljano uže sedaj veseli pozdravljati kot slovensko mesto.

Pri takšnih razmerah bilo bi pričakovati, da je ljubljansko županstvo z mestnim zastopom vred slovensko, da ima glavno mesto slovenske dežele kranjske svojega slovenskega deželnega glavarja in slovenski deželni odbor. Žali Bog, temu še ni tako. V obeh zastopih še se kot klešči zariti držijo nemčurji liberalci. Da se to na bolje spremeni, to želi vsak pošten Slovenec, na to delajo vsi ljubljanski in kranjski narodnjaki. No, in v mestnem zastopu zmagajo pri bližnjih volitvah gotovo Slovinci. V leta dneh morajo v ljubljanskem rotevži dobiti prvo besedo — Slovinci. O tem sedaj ne dvomimo. Toda drugače je zastran deželnega glavarja in deželnega odbora kranjskega. Tukaj bi Slovinci morali še cela dolga tri leta čakati, predu se obrne po navadnej poti na bolje. Kajti predu je nemško liberalno ministerstvo knez Auerspergovo odstopilo, dalo je pod strašanskim pritiskom vladinim sedanji nemškutarski deželni zbor izvoliti, v katerem so Slovinci bili v manjšino potisnjeni. Največ zaslug tukaj sta imela znani Vestenek in zvití Kaltenegger. — Slednji postal je tudi deželni glavar, trd Nemeec v skoraj čisto slovenskej deželi.

Med tem je prišlo novo ministerstvo grof Taaffejevo. Pri volitvah za državni zbor so kranjski Slovinci sijajno zmagali, tudi v Ljubljani. Nadejali se so, da bode deželni zbor razpuščen, ker so slovenski poslanci dokazali nepostavnosti in krivice, katere so se pri volitvah godile. To pa se ne zgodi v kljub temu, da je Vestenek malo častno iz Kranjske pete odnesel, v kljub temu, da je Kaltenegger deželno glavarstvo odložil, v kljub temu, da so Slovinci pri volitvah za trgovske in obrtniške zbornice zmagali. Zakaj pa vlada tedaj neče razpustiti kranjskega deželnega zbora, če se sicer rada naslanja na slovenske poslance v državnem zboru? Uzroka tehtnega res ni čuti. Pravijo: potrpite. No, dve leti čakati je uže nekaj. Trdijo: ne kaže; kajti če razpustimo kranjski deželni zbor, tedaj moramo še druge razpustiti, zlasti pa državni zbor. To nam ne gre v glavo! Drugi deželni zbori nas ne brigajo nič, in državni zbor je vsled direktnih volitev odeppljen od deželnih zborov. Jalovost ovih razlogov je tako očitna, da po pravici mislimo na druge. Ti pa bodijo katerikoli, Slovinci si v takšnih okoliščinah smejo sami pomagati, ako je le mogoče. No, in to je sedaj mogoče.

V deželnem zboru je samo 36 poslancev in v njem večina nemških liberalcev tako neznatna, da še niti veljavno sklepati ne morejo, ako toliko zasramovanih sovražnih Slovencev ni v zbornici navzočih. Če pa deželni zbor veljavno zborovati ne more, potem ni mogoče deželnega proračuna v red spraviti in mnogo drugih silno potrebnih zadev. Po tem takem je vlada prisiljena deželni zbor razpustiti in nove volitve razpisati. Slovenski poslanci kranjski imajo toraj osodo Vestenekovega zbora v svojej oblasti.

Ali pa bodo res tako ravnali? To je skoraj gotovo. Ko se je vlada lani obojavljala deželni zbor razpustiti, izrekli so slovenski poslanci, da jih v ta zbor ne bode več nazaj. Dobro, treba je le, da pri tem ostanejo in deželni zbor sedanji bo kmalu pokopan. To je zavoljo mnogih uzrokov tudi še zaradi sledečega želeli.

Svitli cesar obiše drugo leto Trst in toraj tudi slovenske dežele. Štajerski, koroški Slovenci smo v manjšini. Mi ne moremo lahko oficijelno ali uradbeno pred ljubljenege vladarja. Drugače je na Kranjskem. Tukaj lahko dobijo do tiste veličastne dobe, ako le hočejo, slovenski deželni odbor s slovenskim deželnim glavarjem in tako zamore slovensko ljudstvo prvokrat oficijelno stopiti pred deželnega vladarja iz preuzvišene hiše habsburške. Ako pa se to ne zgodi in če še v Ljubljani, glavnem mestu, Slovenci ne zmagajo v mestnem zastopu, potem bodo zopet tuji in slovenski odpadniki nam pot zastavljali do svitlega cesarja. To pa gotovo ni modro. Zatoraj trdimo, da je razpust deželnega zbora kranjskega v prav dinastičnem smislu potreben in štajerski Slovenci to iz celega srca želimo, da se zgodi.

O ljudskem šolstvu na slovenskem Koroškem.

(Spisal V. J.)

III. Kakšne pa naj bodo naše ljudske šole, da so naše mladini tudi prav koristne, in kaj nam je storiti, da se iste tudi v tem smislu preustrojijo?

Šole naše naj bodo tako urejene, kakor naše postave določujejo.

V prvej vrsti mora se § 19. državnih osnovnih postav v naši šoli spoštovati, kateri določuje sledeče: Vsa narodna plemena v šoli so enakopravna, in vsako pleme ima nepovredljivo pravico, svojo narodnost in svoj jezik čuvati in gojiti. V deželah, v katerih stanuje več narodnih plemen, naj bodo javna učiteljišča napravljena tako, da se vsakemu teh plemen dado potrebni pomočki za izomiko v svojem jeziku, a da ne bode nikomur sila naučiti se kterege drugege deželnega jezika. Da se pa določbe tega § ne izvršujejo, dokazali smo v prvem delu našega spisa, iz kterege ljubi bralec sprevidiš, da je naš deželni šolski svet zaukazal, da se morajo vsi otroci nemški učiti, ter da mora biti na vseh šolah nemški učni jezik.

Mi previdimo korist nemškega kot drugege našega deželnega jezika. Tudi hočemo, da se naši otroci nemščine učè, a nikakor ne moremo pripustiti, da bi se naš materni jezik tako v kot postavljaj, kakor se je do sedaj godilo. Mi odločno zahtevamo, naj bode na naših domačih šolah učni jezik slovenski in da naj se otroci na podlagi materinega svojega jezika nemščine učijo, kar edino je pedagogično prav.

Mi toraj nočemo nič druga, nego to, kar nam je v § 19. drž. osn. postav zagotovljeno in res pravi bebeci smo, da si pustimo toliko časa od presvitlega cesarja samega nam danih pravic kratiti.

Kaj pa določuje šolska postava od 14. maja 1869?

§ 1 omenjene postave pravi:

Namen ljudske šole je otroke n ravstveno-krščansko izrepati. Da, krščanska izreja, to je poglavitno in če kodaj, je posebno v sedajnem popačenem času, sila potrebno, ako hočemo duševni propad ubozege ljudstva zabraniti. H krščanskej izreji pa spada v prvi vrsti krščanski nauk, kateri se mora mladini globoko v srce vcepiti. In vendar pri nas tega storiti ni mogoče. Teško se bode dal glavni namen šole — krščanska izreja — doseči, kajti povedali smo, da vsled zanemarjenja materinščine v šoli naši otroci slovenskega katekizma brati ne znajo, se tedaj tudi povoljno učiti ne znajo. Po pravici smemo tedaj zahtevati, da se našemu jeziku ne prikrajšujejo postavno pripoznane pravice, da bode mogoče glavni namen ljudskega šolstva n ravstveno-krščansko izrejo naših otrok — tudi v resnici doseči.

§ 6. omenjene postave določuje: o učnem jeziku in o učenji kakega drugege deželnega jezika odločuje po zaslišanji onih, kateri šolo vzdržujejo, na podlagi postavnih določeb, deželna šolska oblast.

Na ta § se naši Nemci in nemškutarji naslanjajo in pravijo, saj je deželna šolska oblast o svojem času srenje in krajna šolska svetovalstva povprašala, ali naj bode na slovenskih šolah učni jezik nemški ali ne, in vse srenje odločile so se za nemški učni jezik; imate toraj takšne šole, kakoršnih ste želeli. Jako čudno se nam zdi, da je deželni šolski svet naše srenjske predstojnike in krajni šolski svetovalce o takej imenitnej stvari, kakor je učni jezik, povpraševal. Kaj neki je takratna vlada mislila? Ali je res priprosti kmet sposoben o pedagogičnih vprašanjih odločevati? Kteri izmed naših srenjskih predstojnikov vé kaj o važnosti in pomenu učnega jezika! Ali je deželni šolski svet takrat, ko je povpraševal, tudi razložil vprašanjem pomen učnega jezika in pa postavne določbe? Ali je naš kmet v resnici zahteval, naj bode podučni jezik nemški in da naj se materni jezik popolnoma odpravi? Nikoli ne! Resnica le je, da je ljudstvo želelo, naj se otroci v šoli tudi nemščine učè, a nikdar ni zahtevalo, da naj se otroci samo v nemškem jeziku podučujejo, slovenščina pa tako v stran potiska, kakor se godi. Ako bi bil kdo ljudstvo o pomenu učnega jezika in o važnosti materinega učnega jezika podučil, nikdar bi ne bila postala taka zmešnjava. Kratko rečeno: ljudstvo želelo je le nemščino kot učni predmet, naši Nemci pa naredili so iz učnega predmeta učni jezik in sedaj se nam posmehujejo in pravijo: „saj ste želeli takih šol“. Pa tudi ta trditev ni resnična, kajti znano je, da je neka občina prosila za upeljavo slovenskega učnega jezika v tamošnji šoli in deželni šolski svet je ovo prošnjo odbil, toraj sploh ni resnica, da imamo take šole, kakoršnih želimo. (Konec prih.)